

Нафс тарбияси

Image not found or type unknown

20:15 / 23.10.2018 14613

Аллоҳ бир оятда шундай огоҳлантиради:

“Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар ва ҳар бир жон эрта - Қиёмат куни учун нимани (яъни қандай эзгу амални) тақдим этганига қарасин! Аллоҳдан қўрқинглар! Албатта Аллоҳ қилаётган амалларингиздан хабардордир” (Ҳашр сураси, 18-оят).

Эй инсон, билиб қўйки, доим ёмонликни хоҳлаб турадиган **Нафс** сенга шайтондан ҳам душманроқдир. Шайтон нафсингнинг ҳою ҳаваси билан бўйнингга миниб олиб, сени Аллоҳнинг йўлидан чиқариши мумкин. Нафсинг эса сени беҳуда амаллар ва қуруқ хаёллар билан алдаб қўюр! Чунки **Нафс** табиатан тинчлик-осудаликни, лоқайдлик, ғафлат ва бепарволикни ёқтиради ва умрни танбаллик билан ўтказишни истайди. У доимо беҳуда ва ботил (бузуқ) нарсаларга ўралашади. Беҳуда кибрга

беради. Агар нафсингдан мамнун бўлиб, унинг хоҳишларига юрсанг, манзилинг фалокатдир, ўлимдир. Янглиш ҳисоблар ва хомхаёлларингдан хабардор бўлмасанг, охири чўкишинг муқаррардир. Агар, **Нафс**га «тўхта!» дейишга ожизлик қилсанг, у сени ёнғинга олиб боради. У ҳолда асло яхшиликка қайтиш умиди йўқдир. **Нафс** балоларнинг боши, разолатларнинг манбаидир. Шайтон учун гуноҳ хазинаси бўлган **Нафс**ни яхши кўрган одам **Яратган**ни таний олмайди. Инсон Аллоҳ йўлида нималар қилгани тўғрисида, умрининг ўтган қисми устида ана шундай мулоҳаза юритса, бу мулоҳаза бир нави ўз қалбини ювиш бўлади. Шунинг учун ҳам Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам буюрадилар: **“Яхши мавзуда бир соат мулоҳаза қилмоқ, ўйламоқ бир йиллик ибодатдан яхшироқдир”**.

Нафс тарбияси борасида буюқларимизнинг сўзлари.

Сулаймон алайҳиссалом:

“Менимча, нафсини синдириб, тарбиялай олган кимса, ёлғиз ўзи бир шаҳарни босиб олган жангчидан ҳам кучлироқдир”.

Ҳазрати Али (розияллоҳу анҳу):

“Мен ва нафсим бир сурувнинг чўпонига ўхшаймиз. Чўпон сурувни бир томондан тўплайди, бир томондан сурув ёйилиб кетаверади. Ким нафсини ўлдириб, унинг истакларини тўхтатиб қололса, раҳмат кафанига ўралади ва каромат тупроғига дафн этилади. Кимки қалбини ўлдириб, ундаги илоҳий ва инсоний туйғуларни ҳалок этса, лаънат кафанига тикилади ва азоб тупроғига дафн этилади”.

Яҳё ибн Маоз айтарканлар:

“Аллоҳ ўртага қўйган ахлоқ асосларига мослашиш ва нафснинг завқу сафо орзусини синдириш учун нафсинг билан жиҳод қил! Оз ухла, оз сўйла. Бемаъни гапирмаслик, инсонларга ва бошқа жонзотларга азият бермаслик ва оз емак – буларнинг бари нафснинг ҳавойи истакларига ғов қўймоқ демакдир. Оз ухлаган одам тўғри тушуниш малакасига эга бўлади. Камгап одам бир қатор офатлардан омон қолади. Инсонларга ва бошқа жонзотларга азоб бермаган одам бир қатор мақсадларига етишади. Кам томоқ одам нафснинг шаҳвоний истакларини қийналмай бартараф қила олади. Тиқиб-босиб ейиш қалбни кўр қилади, унда инсоний феъл атворларнинг йўқ бўлишига сабаб бўлади. Оз емак қалбни нурлантиради. Мечкайлик ва давомли тўқлик эса кишини Аллоҳдан узоқлаштиради”.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам буюрадилар:

“Қалбларингизни очлик билан нурлантирингиз, нафсингиз билан жиҳод қилиб, уни тарбиялай олмоқ учун очликни ва ташналикни қурол сифатида ишлатинг. Жаннат эшигига бош уришларни очлик билан давом эттиринг! Нафсни тарбиялаш учун унинг билан жанг килган кишининг мукофоти жанггоҳда душман билан уришганнинг мукофоти сингаридир. Аллоҳнинг ёнида бўлмоқ учун нафсни очлик ва ташналик билан тарбиялашга интилишдан гўзалроқ амал йўқ. Кимки меъдасини узлуксиз тўлатиб юрса, маънавият оламига киролмайди. Маънавиятдан завқ ололмайди ва ибодатнинг тотини ҳам ҳис қилмайди”.

Ҳазрати Абу Бакр розияллоҳу анҳу:

“Мусулмон бўлганимдан бери Раббимга ибодат завқини олиш учун тўйгунча овқат емадим. Яна Раббимга етишиш иштиёқида қонгунча сув ичмадим. Чунки кўп еган одам кўп ибодат қилолмайди. Инсон бўғзига тикилгунча овқат еса вужуди оғирлашади, кўзини уйқу босади! Аъзолари овора бўлиб қолади, кўп ибодат қилишни ният қилса ҳам бажаролмайди, қўлидан келадигани фақат уйқу бўлади”.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам буюрадилар:

“Тўйгунча еб-ичиб, қалбларингизни ўлдирманг! Қалб бир ниҳолга ўхшайди. Ниҳолга ошиқча сув берилганда қандай сарғайиб сўлса ва ўсишдан тўхтаса, худди шундай қалб ҳам ортиқча сувдан ўлади, бундай одамда тоза фикр ва инсоний феъл-атворлар қолмайди”.

Кўп еган одамнинг акли заиф бўлади, илм ўргана олмайди. Чунки, доимий тўқлик ва мечкайлик ақлни кўр қилади. Ақли бўлган одам нафсининг шаҳвоний ҳавасларини очлик йўли билан маҳв этади. Аллоҳ ўртага қўйган ахлоқ асосларини оёқ ости қилган нафсни фақат очлик тарбиялай олади. Чунки ҳавойи орзулар, еб-ичишлар кишини тўғри йўлдан чиқариш учун шайтоннинг қўлидаги қуролдир.

Шунинг учун ҳам Аллоҳнинг Расули буюрадилар:

“Шайтон инсоннинг қон томирларида айланиб юради. Унинг йўлини очлик билан тўсиб ташланг. Қиёмат куни Аллоҳга инсонларнинг энг яқин бўлгани кўпроқ оч ва ташна юрганлардан иборат бўлади”.

Бу ҳадис шундай шарҳланади: калорияси кучли ва кўп овқат егувчи кимсалар тез йўлдан озадилар, чунки бу ҳолда қон серҳаракат бўлади. Нафс шундай ҳолга етадики, энди у ҳаром-ҳалол , машруъ-ғайримашруъ демай, ҳар нарсани ураверади. Ҳолбуки, эҳтиёж миқдорига риоя қилган ҳолда овқатланилса, нафс бузилмайди, одам йўлдан озмайди. Баъзи аҳли ҳикмат дейдики:

Аллоҳ жонлиларни уч тоифада яратган: 1. **Малаклар** (фаришталар): Аллоҳ малакларга фақат ақл берган, доимо ҳою ҳавасга амал киладиган нафс бермаган. Демак, малакларда гуноҳ қилишга мойиллик йўқ. 2. **Ҳайвонлар:** Аллоҳ ҳайвонларга биз тушунган маънода ақл бермаган, фақатгина нафс берган. 3. **Инсонлар:** Аллоҳ инсонларга ҳам ақл, ҳам нафс берган. Шундай бўлгач, инсон зоти учун энг катта хатар меъдадан ва ейиш-ичиш ҳирсидан келади. Одам ила Ҳаво – уларга Аллоҳнинг саломи бўлсин – меъданинг ҳирси туфайли жаннатдан қувилиб, хорлик ва йўқлик майдонига отилгандилар. Чунки Аллоҳ уларга мева ейишни тақиқлаганди. 1. Кимнингки нафси ақлидан ғолиб келса ва шу нафсининг ҳавойи истакларига кўра ҳаёт кечирса, у ҳайвондан ҳам тубанроқ, яъни ҳайвонлар ундан яхшироқдирлар. 2. Кимники, ақли нафсидан ғолиб келса ва ҳаётини Аллоҳ ўртага қўйган ахлоқ асослари доирасида ўтказса, у малаклардан ҳам устундир. Нафснинг ҳавойи истакларига бўйсунган одам, агар у ҳукмдор бўлса, қул аҳволига тушади. Нафснинг ҳавойи ҳавасларига қарши бориб, сабр қилган одам эса, қул бўлса ҳукмдор бўлади.

Абу Ҳомид Ғаззолий,

“Мукошафат-ул қулуб” китобидан